

філософ-постмодерніст Жак Лакан. Однак, таке «самовідкриття» відбувається у віці 6-18 місяців, а те, що ми спостерігаємо подібне у цілком дорослих людей, щонайменше викликає подивування, якщо не сум.

Для самоідентифікації особистості важливим є осмислення свого місця у суспільстві та культурі, а також саморозвиток, самопізнання та самоотождження себе з культурними групами. Людина поставила себе в центр всього ще в епоху Відродження, тоді ж виник потужний масив саморефлексій. Попри це, індивід, який став «вінцем творіння» в ренесансному світі, був яскравою, сильною, гармонійною особистістю, яка органічно поєднувала внутрішню духовну красу, ерудицію, вихованість та етико-моральну досконалість. В епоху антропоцентризму культивована людина була як мінімум іншою, аніж той збірний деградований образ, який являє собою сучасне покоління егоцентриків. До того ж, як показує вже життєвий досвід, доведення до крайнощів принципу антропоцентризму закінчується колективним хаосом і персональним відчаєм. Людина не є мірою всіх речей, бо «універсальні» істини існують незалежно від того, якими їх бачить кожен з нас.[3]

Селфі — це комплекс заниженої самооцінки та гострої нестачі живого спілкування. До нього схильні ті люди, які мають схильність до розвитку залежностей. Як і кожна залежність, селфі розвивається поступово, переростаючи в одержимість з появою чергового «лайка» під фото. Отриманий «лайк» розцінюється людиною як «ти супер», і ця похвала перетворюється на життєву необхідність. У разі невдачі, наприклад, не отримавши бажаної кількості «лайків», людина-селфі відчуває стрес: злиться, сумує, не знаходить собі місця. Також залежність від селфі призводить до того, що в пошуках незвичайного кадру людина навіть ризикує своїм життям: намагається сфотографувати себе на даху поїзда, на лінії електропередач або на залізничних коліях. В Україні зафіксовано вже кілька таких нещасних випадків, у яких підлітки в гонитві за красивими знімками та ефектними кадрами йдуть на невинні жертви.

Попри це селфі-мислення стало стійкою ознакою постмодерної доби – прагматичного життя і порушеної цілісності особистості. Селфі заповнило собою все і фактично прив'язало сучасну людину до її ж гріховної суті, яка перешкоджає їй бачити щось поза нею самою, і буквально поглинає ті хвилини її життя, в які слід згадувати про вищі цінності, Бога. Втім, життя з селфі може бути сповнене смыслом так само, як і життя без нього, бо, зрештою, це тільки один зі способів «передачі», «запам'ятовування» чи банального самовираження. Важливо усвідомлювати інше: селфі не має визначати те, ким ми є, не має виступати смислотворчим чинником, а людина сама повинна визначити, що саме вартує її уваги. Кожен з нас потребує ціннісної установки розуміння того, що селфі не є можливістю нашої самоідентифікації та самореалізації у світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть. – М.: Добросвет, 2000. –387 с.
2. Лісовий О.В. Криза самоідентифікації особистості в умовах соціальних трансформацій / О.В. Лісовий // Вісник Інституту розвитку дитини. Серія: Філософія, педагогіка, психологія: Збірник наукових праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – Вип. 19. – С. 30-34.
3. Фромм Еріх. Пути из больного общества // Проблема человека в западной философии. – М.: Прогресс, 1988.
4. Флюссер В. За философию фотографии / пер. с нем. Т. Хайдаровой. – СПб. : Изд-во С.-Петербурга, 2008. – 146 с.

Жайворонко Н.

Науковий керівник – доц. Кондратюк Л.Р.

ПАРАДИГМА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ

Актуальність обраної теми. Проблема здоров'я людини є однією із найскладніших у наш час. Зокрема у філософії вона відноситься до сучасних глобальних проблем. Шкідливі звички, нерациональне харчування, забруднене довкілля, відсутність гармонії у спілкуванні між людьми стають причиною негативних емоцій – страху, гніву, заздрості, схвильованості, що в свою чергу стають першопричиною хвороб. Здоров'я належить до вищих цінностей поряд із життям та свободою, а тому ця тема є універсальною та її аксіологічна актуальність не може бути вичерпана. Без філософського трактування поняття «здоров'я» неможливо достеменно зрозуміти як ціннісних орієнтацій медицини, завданням якої є забезпечення максимально комфортного життя людини, так і ціннісних орієнтацій самих людей. Життя й здоров'я людини на початку ХХІ століття стали смисложиттєво-ціннісними, екзистенційно значущими категоріями. Проблема здоров'я дедалі більшою мірою визначає пріоритетні напрями суспільного розвитку. Отже, доцільно осягнути погляди філософів різних епох на здоровий спосіб життя, їхню філософію здоров'я людини з метою актуалізації раціональних ідей та їх залучення до розв'язання сучасних проблем у контексті концепції оздоровлення сучасного суспільства.

Метою дослідження є аналіз наукової парадигми здоров'я людини в контексті провідних тенденцій розвитку сучасної філософії та методології науки і філософії медицини.

Виклад основного матеріалу дослідження. У філософії поняття «здоровий спосіб життя» поєднує елементи, що стосуються фізичної, психічної, соціальної і духовної сфер здоров'я людини. До сфери фізичного здоров'я входять такі чинники: індивідуальні особливості анатомічної будови тіла,

перебіг фізіологічних функцій організму в різних умовах спокою чи руху, довкілля, генетична спадковість, рівень фізичного розвитку органів і систем організму.

Сфера психічного здоров'я включає в себе індивідуальні особливості психічних процесів і властивостей людини (збудженість, емоційність та ін.). Психічне здоров'я пов'язане зі специфікою мислення, характеру, здібностей, що обумовлюють особливості індивідуальних реакцій на однакові життєві ситуації, вірогідність стресів, афектів. Соціальне здоров'я пов'язане з економічними чинниками, стосунками індивіда зі структурними одиницями соціуму – сім'єю, організаціями, з якими створюються соціальні зв'язки тощо. Воно детерміноване характером і рівнем розвитку головних сфер суспільного життя – економічної, політичної, соціальної, духовної, які в реальності діють одночасно і їх інтегрований вплив визначає стан здоров'я людини. Духовне здоров'я залежить насамперед від духовного світу особистості, який формується під впливом складових духовної культури людства – освіти, науки, мистецтва, релігії, моралі, етики. Свідомість людини, її ментальність, життєва самоідентифікація, ставлення до сенсу життя, оцінка реалізації власних здібностей і можливостей у контексті власних ідеалів і світогляду – все це обумовлює стан духовного здоров'я індивіда [1].

Першою систематизацією уявлень про здоровий спосіб життя можна вважати стародавні пам'ятки – Веди. Ведичні знання про здоров'я, як науку життя, ґрунтуються на філософії Санг'ї та Йоги. Практичне застосування філософії санг'ї та йоги допомагає душі звільнитися від матеріальних страждань (мокша). За ведичним вченням, здоров'я – це не лише відсутність фізичних хвороб, а й щастя розуму та душі. Особистість вважається здоровою, коли всі складові організму людини збалансовано взаємодіють. Згідно Вед, один із принципів здорового способу життя – досягнення стійкої рівноваги психіки. Головна умова такого стану – абсолютна внутрішня воля, незалежність людини від фізичних і психологічних факторів впливу навколишнього середовища. Іншим важливим шляхом, що забезпечує встановлення внутрішньої рівноваги, вважається шлях серця, тобто любові до усього живого в цьому світі як до вираження вищої сутності буття.

Термін «здоров'я» не означає лише відсутність хвороби. Здоровою вважається лише людина, яка досягла самоусвідомлення і самореалізації, тобто внутрішньої гармонії. Саме в епоху Античності з'являються перші концепції здорового способу життя: «пізнай самого себе», «піклуйся про самого себе» [4].

У Стародавній Індії з'явилася спеціальна книга, яка була присвячена здоров'ю людини – «Аюрведа». У ній хвороба не розглядається як виключно негативне явище. В одному із канонів говориться, що «хвороби є нашими вчителями». Це означає, що хвороба приходить до людини з метою зупинення страшної ситуації, яка могла б статися. Філософська концепція «Аюрведи» полягає в тому, що хвороба – це відображення способу життя і думок людини. «Аюрведа» має за мету запобігти хворобам і покращити здоров'я людей, досягти рівноваги всіх енергій організму та гармонії з навколишнім середовищем, розкрити творчість людини, зробити її життя щасливим.

Давньокитайська традиційна медицина, яка тісно пов'язана з філософією, висунула медико-біологічну парадигму, в якій людина виступала як мікрокосм. По-перше, специфіка східного світогляду полягає в тому, що увага зосереджена не на хворобі і способах боротьби з нею, а на здоров'ї, його культивуванні та збереженні. По-друге, медична проблематика була зведена до тілесності. По-третє, важливим вважали вибір правильного способу життя в навколишньому середовищі.

Найвидатнішим античним ученим, який практично створив медицину як науку був Гіпократ. Він казав: «Лікар – філософ рівний богам». Його намагання перенести мудрість в медицину і медицину в мудрість свідчить про широке філософське розуміння ним природи людини і її здоров'я. Сократ і Платон у своєму філософському розумінні здоров'я трактували його як безсмертя душі і смертність тіла. Аристотель у трактаті «Про душу» та у праці «Політика» пропагує дух строгого систематичного медичного знання. Загалом антична філософсько-медична думка, незважаючи на те, що для неї характерний метафізично-споглядальний характер, зіграла важливу роль у подальшому розвитку парадигми здоров'я [2].

Середньовічна парадигма здоров'я, будучи в своїй основі християнською, включає три виміри: тілесний, душевний і духовний, між якими постулюється глибокий трансцендентний зв'язок. Для цієї епохи найважливішим виміром вважається духовний вимір, але він розглядається в тісному взаємозв'язку з іншими двома вимірами. Важливість тілесного виміру засвідчує ідея воскресіння, а душевний вимір дозволяє пояснити причини хвороб людської психіки, що важливо для психіатрії.

У добу Відродження відбулося подолання ідеологічного диктату церкви - відродження наук і мистецтв на основі розмежування філософії, науки, теології. В цей період філософія займалася дослідженням духовності людини, а медицина – дослідженням тілесного здоров'я. відбулось перенесення акценту з духовно-містичного розуміння здоров'я на його тілесний аспект. Виняток становить філософія Парацельса, який розглядає медицину та філософію в органічній цілісності. Згідно його переконанням, хвора людина здатна не тільки до тілесних страждань, вона страждає душевно й духовно.

Новий час характеризується проблемою пошуку наукового методу пізнання. Питаннями анатомії та фізіології займалися Ф. Бекон (представник емпіризму) та Р. Декарт (представник раціоналізму). Загальні гносеологічні та науково-методологічні принципи, розроблені Декартом, були засвоєні медициною Нового часу.

У праці Ламетрі, представника доби Просвітництва, «Людина-машина» було висловлено ідею еволюції. Окремі мислителі зводили душевні стани до тілесних. А. Леруа говорив, що душа – лиш один із модусів тіла. Ідеалістичні засади антропології характерні для представника німецької класичної філософії Шеллінга, який у праці «Система трансцендентального ідеалізму» намагався визначити суть понять «здоров'я», «хвороба». Гегель у праці «Енциклопедія філософських наук» говорить про пропорційність між самістю організму і його наявним буттям, коли для організму немає нічого неорганічного, що трактується як здоров'я, тоді як хвороба – це диспропорція між буттям і самістю організму.

Характерною рисою посткласичної парадигми здоров'я є плюралізм. Якщо в класичній парадигмі здоров'я людина поставала як біологічний вид, а медицина була зосереджена переважно на тілесності, то посткласична парадигма сформувалась на ґрунті взаємозв'язку тілесного й духовного. Це започаткувало виникнення таких дисциплін, як психіатрія та психотерапія, в основі яких лежить переконання про існування співзалежностей між психічними та соматичними змінами в людському організмі.

Нова парадигма здоров'я вимагала зробити вибір між матеріальним та ідеальним, між тілесним і духовним. Відбулося становлення цілісного погляду на феномен людського здоров'я. Тілесне розглядалося як тотожне соматичному, душевне – психологічному, а духовне – моральному. Всі ці виміри перебувають у безперервному взаємозв'язку та взаємодії.

Новітня парадигма здоров'я людини синтезує в собі досягнення науки, медицини з метафізичними ідеями сучасності, що дозволяє подолати однобічність попередніх парадигм і відродити втрачений синкретизм. Вона розглядає організм як саморегульовану систему, функціонування якої залежить і невіддільне від решти світу, і який відповідно може існувати тільки у постійній, психологічно опосередкованій взаємодії з комплексом культурних особливостей, історичних подій і впливів навколишнього середовища. [2].

Висновки. Глобальна духовна та екологічна кризи суттєво віддзеркалюються негативними тенденціями на динаміці індивідуального здоров'я людини. Такий стан детермінує природний зростаючий інтерес до проблеми здоров'я як у загальнонауковому, так і у філософсько-антропологічному вимірах. Аналіз філософського дослідження феномену здоров'я показує, що первісно він осмислювався синкретично, в єдності його духовних і тілесних категорій. Філософія Нового часу зосереджується на розумінні здоров'я виключно на тілесності. Посткласична філософія демонструє новий синтез, в якому здоров'я розглядається як гармонія душі і тіла, як єдність фізичного і духовного начала людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кулініченко В. Л. Філософсько-методологічний аналіз процесу зміни парадигм у сучасній медицині та охороні здоров'я: автореф. дис. на здоб. наук ступ. д-ра філос. наук: 09.00.09 / В. Л. Кулініченко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2002. – 32 с.
2. Марчук М. Парадигма здоров'я людини з погляду сучасної гуманітарно-наукової методології / М. Марчук, Р. Слухенська // Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наук. праць. випуск 602-603. Філософія. – Чернівці: Чернівецький нац. Ун-т, 2012. – С. 64-72.
3. Слухенська Р. Світоглядно-філософські та методологічні засади наукової парадигми здоров'я людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.philosophy.chnu.edu.ua>
4. Степанюк Ю. Філософія здоров'я людини як основа здорового способу життя [Електронний ресурс]. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua

Греськів О.

Науковий керівник – доц. Кондратюк Л.Р.

«ФЕНОМЕН АВАТАРКИ»: НОВА ФОРМА САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ ЧИ СИМУЛЯКР?

Сучасний світ являє собою епоху «тотальної симуляції», в якій всі сучасні соціокультурні феномени мають симуляційний характер. Ж.Бодріяр у книзі «Симулякри і симуляція» характеризує сучасність як еру тотальної симуляції, коли особистість усюди виявляє симуляційний характер у всіх сучасних соціальних і культурних феноменах. В результаті люди мають справу не з реальністю, а з гіперреальністю, яка сприймається набагато реальніше, ніж сама реальність [2, с. 4]. Феномени масової культури ґрунтуються на емоціях, враженнях та здивуванні, тому вони не стільки осмислюються, скільки переживаються.

Метою нашого дослідження є аналіз феномену аватарки в контексті самоідентифікації особистості.

Проблемі пошуку ідентичності в сучасному світі присвятив цікаву роботу М. Блюменкранц. Він говорить, що обличчя, так само як і ім'я, є первинним фактором ідентифікації людини. При цьому феномен обличчя, в певному сенсі обумовлений сьогодні тими самими змінами, що і феномен імені. Особливо яскрава тенденція зміни обличчя спостерігається у віртуальному світі, де аналогом виступає статична картинка – аватар [1].

Аватар пересічного користувача мережі Інтернет – це фантом, який існує у віртуальному просторі. Його